

לקיימה רק מן המנחה ולמעלה (מהר"ם חלאווה). ויש שסוברים, שאף שבכל השנה יכול לקיימה בבוקר, בערב פסח שחל בשבת לא יעשה כן [ולא יאכל כלל סעודה שלישית בשבת זו], שמא ימשך באכילתו גם לאחר זמן איסור חמץ (ר"י מלוגיל; תלמיד הרשב"א בפ"י ראשון).

■ להלכה, י"ד בניסן שחל בשבת, יבער את כל החמץ לפני השבת (שו"ע או"ח תמו, א), וטוב לבערו בערב שבת בתחילת שעה שישית (שם, ב, ומשנ"ב שם, ט, וראה משנ"ב מהר"ד דרשו שם ה"ע 17), ואפילו אם יש לו תרומה טהורה יבערנה לפני השבת [כדעת רבי אלעזר בן יהודה בשם רבי יהושע] (רמב"ם חמץ ומצה ג, ד, ומגיד משנה בדעתו). ושייר מזון שתי סעודות לצורך השבת, ויקיים בו סעודה ראשונה ושניה, וסעודה שלישית שזמנה אחר המנחה יקיים במצה עשירה [כמנהג ר"ת] (שו"ע שם, א), ולמנהג האשכנזים שאין אוכלים מצה עשירה, יקיים סעודה שלישית בפירות או בבשר ודגים (רמ"א שם). וטוב, שמלבד אכילת מאכלים אלו לאחר המנחה, יחלק גם את סעודת הבוקר לשתיים, כדי להרויח דעת הסוברים שיכול לצאת באכילה בבוקר ידי סעודה שלישית [דעת היראים] (משנ"ב שם, ח, וראה שם פרטים נוספים).

שְׁמַא יבֵּא אֵלֵיהּ וְיִטְהַרֵם, ויהיה נאמן עליהם כעד אחד שנאמן באיסורין (קובץ שיעורים ב קונטרס דברי סופרים ה, ד).

שְׁאִין אֵלֵיהּ בָּא לֹא בְּעָרְבִי שְׁבָתוֹת וְלֹא בְּעָרְבִי יָמִים טוֹבִים מִפְּנֵי הַטּוֹרָה, שצריכים לעסוק בהם בהכנת סעודות השבת והיום טוב (רש"י). ואף שבערב פסח שחל בשבת אינם טורחים בהכנת סעודות היום טוב, מכל מקום כשם שבשאר ערבי ימים טובים אינו בא מפני טורח הכנת הסעודות [שאסור לטרוח משבת ליום טוב (מהרש"א כאן)], כך בערב פסח שחל בשבת אינו בא מפני טורח אכילת סעודת השבת לפני זמן איסור חמץ (תוס' עירובין מג, ב ד"ה האי, ע"פ מהרש"א שם). [ואף שמצינו שמתענים תענית חלום בשבת מפני שהתענית עונג היא לו שגורמת ליישב דאגתו מפני החלום, ואין עונג שבת גדול מביתא אליהו לגאול את עם ישראל, מכל מקום אם זמן ביאתו בערב שבת, יקדים לבוא יום קודם, כדי שלא להטריחם (קובץ שיעורים אה נתה)].

וּנְקַבְּהָ עֲכָבְרִים וְהִיא חֻמֵּץ מִבְּצֵצֵי יוֹצֵא ונחסר, וערב פסח היה והחמץ בזול (רש"י), ובכל זאת לא התיר לו רבי למוכרו עד שיאסר באכילה בשעה חמישית ויפסד כולו (מהר"ם חלאווה).

חֲמִישִׁית אָמַר לוֹ צֵא וּמוֹכְרָה בְּשׁוֹךְ - ואף שהחמץ לא היה שייך ליוחנן חקוקאה, ואין אדם מוכר דבר שאינו שלו, מכל מקום כיון שאם לא ימכרו יאסר בהנאה, נמצא שנחש לבעל החמץ במכירה זו, והשומר יכול למוכרו מדין 'זכין לאדם שלא בפניו' (באר יצחק או"ח א. וראה חזו"א י"ד קטז, ב, שאף הקצוה"ח [רמג, ח] שסובר שאין דין 'זכין' אלא 'לאדם' ולא 'מאדם', מודה כאן, הואיל והשומר זוכה בדמי החמץ עבור הבעלים).

נִבְּאִי צִדְקָה שְׁאִין לָהֶם עֲנִיִּים לַחֲלָק פּוֹרְטִין לְאַחֲרֵים - ואינם צריכים לעשות כן בפני בית דין, בניגוד לשומר פיקדון שבמקום הפסד לבעלים צריך למוכרו את הפיקדון דוקא בפני בית דין (ראה ב"מ לח, א; וראה תוס' ד"ה מאי, בשם ירושלמי פסחים א, ד), משום שגבאי צדקה נחשבים כבעלים של המעות, ויכולים לעשות בהן מה שירצו (רשב"א וריטב"א ב"מ שם).

הִלָּכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. ■ להלכה, חמץ ביום ארבעה עשר, מתחילת שעה שביעית אסור מדאורייתא בין באכילה ובין בהנאה, ומתחילת שעה חמישית אסור מדרבנן באכילה, ומתחילת שעה שישית אסור אף בהנאה [כרבי יהודה] (שו"ע או"ח תמג, א).

לֹא מְכַרֵּעַ הוּא טַעַם דְּנִפְשִׁיָּה קָאָרַר - שהרי רבי מאיר ורבי יהודה לא הזכירו בדבריהם חולין או תרומה, ולא משמע מדבריהם שיש מקום לחלק בין חולין לתרומה כדברי רבן גמליאל (רש"י. וראה קובץ שיעורים אות נב). ויש שפירשו, שרבן גמליאל קדם הרבה לרבי מאיר ורבי יהודה, ולא שייך לומר שהכריע במחלוקת שלא שמע מעולם (רבנו חננאל, ורבינו דוד בשמו; תוס' ר"ד).

מְכַרְיִין אֶת הַכֹּל מִלִּפְנֵי הַשֶּׁבֶת - ואף שלדעת חכמים (להלן כז, ב) אפשר לבער את החמץ בכל דבר ולאו דוקא בשריפה, ואם כן יכול להמתין מלבערו עד למחר בבוקר יום השבת, ואם לא יבואו אנשים שיאכלוהו, יאכילנו לכלבים, מכל מקום סובר רבי אלעזר בן יהודה שלא מסתבר שבזמן זה יבואו אנשים שיאכלו את החמץ, ואם כן אין טעם להמתין עד למחר (קובץ שיעורים אות נג).

וְשׁוֹרְפִין תְּרוּמוֹת וְכֹ' וְטְהוֹרוֹת - ואף אם מהפסוק 'משמרת תרומות' (במדבר יח, ח) יש ללמוד שאסור לשרוף תרומה טהורה [כשם שלומדים מפסוק זה שאסור לטמאה (ראה בכורות לד, א)], בערב פסח שחל בשבת מותר לשרופה, שכיון שסופה להיאסר כשיגיע זמן איסור חמץ וללכת לאיבוד, אין בה דין 'משמרת תרומות', וכשם שלדעת רבי מאיר (להלן כ, ב) מותר לטמאות תרומה טהורה בערב פסח שחל בשבת, שכיון שסופה להיאסר וללכת לאיבוד, אין בה דין 'משמרת תרומות' (תוס' ד"ה ושרפין, וראה קובץ שיעורים אות נט; תוס' הרשב"א משאנן; ח"י הר"ן). ויש שסובר שאין איסור מדאורייתא לשרוף תרומה טהורה, ולכן מותר לשרוף את התרומה בערב פסח שחל בשבת (ח"י הר"ן תוס' הרשב"א משאנן ותוס' רא"ש בשם רבינו אפרים).

ומדובר בתרומה שכבר ניתנה לכהן והרי היא בידו, או בתרומה שירש ישראל מאבי אמו כהן, אבל תרומה שביד ישראל [שהפרישה ועדיין לא נתנה לכהן], הרי היא פיקדון אצלו ואסור לו לשרפה עד זמן איסורה, כמבואר בגמ' להלן בדין פיקדון ביד שומר (הערות לגר"ש אלישיב).

וּמְשִׁירִין מִן הַטְּהוֹרוֹת מִזֶּזֶן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת - דוקא, ולא מזון סעודה שלישית, שזמנה הוא רק מן המנחה ולמעלה, ובערב פסח מן המנחה ולמעלה אינו יכול לאכול פת, ואף מצה אסור לאכול (רש"י, ופני יהושע בדעתו, וראה יד דוד; מרדכי רמז תקמב והגהות אשר"י א, ד, בשם יש אומרים; תוס' רבינו פרץ). ויש שהוסיפו, שכיון שאפשר לקיים סעודה שלישית גם בפרץ ואין צריך דוקא פת, בערב פסח שחל בשבת יקיים סעודה שלישית על ידי פירות (תלמיד הרשב"א בשם ר"ת; מאירי בשם מקצת רבני צרפת; שלטי הגבורים ה, א מדפי הר"ף; פני יהושע בדעת רש"י), או במצה עשירה (רא"ש י, א, וטור או"ח תמד, שכך נהג ר"ת). ויש שסוברים שאפשר לקיים סעודה שלישית גם בבוקר, ולדעתם יקיים סעודה שלישית במזון שמשירר לסעודת הבוקר, שיחלקנו לשתי סעודות, ויקיים בו גם סעודה שלישית (מרדכי והגהות אשר"י שם בשם יריאם שב). ויש שסובר, שרק בערב פסח שחל בשבת, שאינו יכול לאכול מן המנחה ולמעלה, יכול לקיימה בבוקר, אבל בכל שבת אפשר